

Latinets försvarare

De repliker som vår kritik av latinets nuvarande ställning i skolorna framkallat — främst professor Norbergs och Alf Henriksons inlägg i går — är av intresse, men som försvaret för vad man vill försvara synes de föga vägande. Det är glädjande att den gamla synpunkten, enligt vilken latinläsningen skulle ge klassisk bildning och denna bildning ha ett omistligt värde, skymtar blott i förbigående i de gjorda inläggen. Det påstås inte att det långa latinstudiet i skolorna skulle medföra förmåga att verkligen läsa latin; Alf Henrikson påstår tvärtom — sannolikt med rätta — att litteraturocktorerna, som dock borde vara särskilt hemma i latin, inte är tillräckligt kunniga för att gå igenom den stora latinlitteraturen i Sverige och andra europeiska länder från 1500- och 1600-talen. Det påstås inte heller att en eventuell förmåga att verkligen läsa latin skulle ge möjligheter att studera en litteratur i särklass; ingen vågar hävda att latinets på denna punkt skulle vara likvärdigt eller ens jämförbart med de levande europeiska kulturspråken. Med dessa tysta erkännanden av latinets ytterst begränsade betydelse har man i själva verket redan godtagit det mesta som sades i måndagens ledande artikel. Ingen vill att tillfälle till latinstudium skall saknas i de svenska skolorna.

Försvaret går på andra linjer. Det sägs att latinets behovs för vissa studier; det sägs också att en del personer har nöje av att lära sig latin. Dessa reflexioner är naturligtvis riktiga, och vi kunde strängt taget avsluta debatten med ett instämmande i detta självklara. Ty ingen av de försvarare för latinets som uppträtt vill väl göra gällande att dessa synpunkter är tillräckliga för att motivera att för närvarande 9.600 av 24.300 svenska gymnasister läser latin. Detta är det centrala. Det innebär att för ett par tusen studenter om året studiet av latin i realiteten omöjliggjort ett någorlunda ordentligt inlärande av de moderna språken. Latinet är, för att ta det mest flagranta exemplet, inte en förberedelse till inlärande av franska; latinets är helt enkelt ett hinder för franskan. I det fyraåriga latin-gymnasiet läses för närvarande latin under sammanlagt 24 veckotimmar, medan motsvarande siffror för engelska, franska och tyska är 10, 16 och 10. Om latin-timmarna portionerades ut på engelska

och franska (ett steg i den riktningen är den allmänna linjen) kan man förutsätta att de flesta studenter skulle kunna tala engelska någorlunda och åtminstone läsa franska. Nu är båda dessa färdigheter något ovanligt; att de för de allra flesta vore nyttigare än den snabbt vissnande kunskapen i latin vågar vi förklara ostridigt.

Låt oss emellertid ingå något på de sekundära skäl som anförs för latinläsningen och som på sin höjd är tillämpliga på en bråkdel av de studenter som för närvarande av olika skäl nödgas att läsa latin. Professor Norberg understryker att latinkunskapen är av vikt för ett vetenskapligt studium av de moderna språken. Visst är det riktigt. Vem skulle väl vilja förneka att särskilt för språkhistoria och etymologisk forskning latinet är av utomordentligt värde när det gäller forskning i moderna språk. I själva verket behövs väl för sådan forskning alltid kunskap i ett flertal språk, även sådana som inte alls lärs i de svenska skolorna; t. ex. för skilda språk italienskan, plattyskan och isländskan. Det är svårt att se varför tusentals studenter skulle lära sig just latin för att få förmåga att forska på dessa områden, då i fråga om andra "hjälpsspråk" det ter sig naturligt att de nödvändiga kunskaperna inhämtas som en speciell förberedelse till studiet av vederbörande moderna språk. Här framträder särskilt klart att den bevisning professor Norberg presterar inte alls gäller huvudsaken, nämligen latinets ställning i de svenska skolorna.

En av Norbergs reflexioner bör i detta sammanhang särskilt uppmärksammas. Han betonar starkt att huvudsaken vid universitetsstudier inte är att i vanlig vulgär mening lära sig ett språk — att lära sig läsa och skriva språket. Universitetet är därför, anmärker han helt kvickt, inte den rätta studieplatsen för den "som bara läser utländska språk för att i det främmande landet kunna fråga efter hotellrum eller beställa köttbullar eller strömning på en restaurang". (Även maträtterna tycks vara avsedda att tjänstgöra som kviekheter.) Nej, inte bara, det håller vi gärna med om, men meningen är väl ändå att den som avlagt

examen i ett modernt språk vid ett universitet också skall kunna läsa och tala språket. Norbergs uttalande pekar på en tendens för vilken den svenska undervisningen vid universiteten och nedanför inte är främmande. Det finns rent av universitetslärare som talar det språk de undervisar i ytterst torftigt, men naturligtvis är ytterst skickliga i språkhistoria, fonetik och etymologi; examinandernas inställning blir densamma, och när de sedan kommer ut i skolorna fortsätter de att anse detta "vetenskapliga" sätt att behandla språket som det väsentliga. Denna tendens att från början till slut betrakta språkundervisningen som en undervisning för blivande professorer är säkerligen i avtagande — men Norbergs yttrande väcker oro på den punkten.

När det gäller andra universitetsämnen för vilka betyg i latin är erforderligt enligt studieplanerna inställer sig samma reflexioner med ökad styrka. Man behöver latin för att studera källskrifter inom historien och samhällsvetenskapen, förklarar Expressen med en muntligt ton av slug insikt, och även Norberg rusar ivrigt genom dessa öppna dörrar. Förvisso behöver man ibland latin liksom ibland ryska, finska, grekiska, italienska osv. Hur många av dem som studerar latin i skolorna använder sin kunskap på detta exklusiva sätt; hur många av dem kan över huvud studera en latinsk källskrift? Är det inte rimligt att det lilla fåtal som behöver latinet för sådana specialstudier lär det i samband med det vetenskapliga studiet?

Alf Henrikson ser saken huvudsakligen från nöjessynpunkt, och vi skall inte diskutera med honom i denna fråga. Han har personligen haft stor glädje av de klassiska språken, alltså av grekiskan likaväl som av latinets; han förordar dock inte återinförande av grekiskan som obligatoriskt ämne för att glädjen skulle få ytterligare spridning. Det är en mycket naturlig inställning; den som lärt sig något speciellt vill och får gärna något nöje av det. Men varför skulle inte exempelvis den ordentliga kunskap i franska som nästan alla våra studenter saknar vara till lika mycket glädje från alla de synpunkter Henrikson är inne på som kunskapen i latin och grekiska? Eller rättare: Kan det inte antas att den ofantligt rika och ännu lyckligtvis levande franska kulturen kan ge de flesta ojämförbart mer än grekiskan och latinet?

Talman Sävströms

brev till tidningarna gör ett olustigt intryck både med hänsyn till att den klagande anser sig böra söka rättelse på detta sätt och med tanke på klagomålens innehåll. Man frågar sig vad det beror på att hr Sävström belönas med Serafimerorden och prisas som en utomordentlig person, men samtidigt avvisas då han önskar en rimlig bärgning genom en höjning av sin pension. Flera olika vägar till en ändring är tänkbara: att riksdagen antar mera generösa pensionsbestämmelser för vissa särskilt betrodda riksdagsmän, att en speciell pension beviljas hr

Sävström eller att det socialdemokratiska partiet inskrider med något slags uppdrag eller penninghjälp. I alla händelser borde man kunna räkna på att denna pinsamma affär ordnas så att hr Sävström tillförsäkras anständiga levnadsvillkor på sin ålderdom.

/Sm